

Slekt og Data
Forbundet for Norske Museumsvenner
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO – Den norske historiske forening
LMK – Landsforbundet av Motorhistoriske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Arkivforbundet
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening
Landsforeningen for Luftfartøyvern

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jembaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening
Norges Linforening

10. mai 2022

Innspill til Riksantikvarens arbeid med bevaringsstrategiene

Norges kulturvernforbund takker for muligheten til å komme med innspill til Riksantikvarens arbeid med bevaringsstrategiene. I tillegg til innspill gitt i møte i referansegruppen 28. april, ønsker vi å komme med en skriftlig tilbakemelding, der innspill fra Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner også er tatt med. I tillegg har noen av våre medlemmer sendt svar hver for seg, herunder Fortidsminneforeningen, Norsk Fyrhistorisk Forening, Norsk Forening for Fartøyvern og Forbundet Kysten (de to sistnevnte med et felles notat).

Innledningsvis vil vi igjen takke for at dere har opprettet en tverrfaglig referansegruppe. Vi tror dette er viktig for både utforming og forankring av strategiene, og setter stor pris på å være med.

Konkretisering av målene i Kulturmiljømeldingen

Bevaringsstrategiene er en oppfølging av Kulturmiljømeldingen, og skal konkretisere de tre nasjonale målene om engasjement, bærekraft og mangfold, med fokus på mangfold. Mens mangfoldsbegrepet er definert i utkastet, skal bærekraft og engasjement defineres senere.

Vi mener at de tre målene må omtales hver for seg, på et overordnet nivå, og ikke bare som en del av bevaringsstrategiene. Dette er spesielt viktig, dersom strategiene vil vektlegge kun det ene av de tre målene (mangfold).

Kulturvernforbundets innspill til meldingen, var nettopp det at målene var vage, uforpliktende og vanskelig å måle, og at det er et sterkt behov for en nasjonal plan som gir en tydelig retning for kulturminnepolitikken i årene fremover. Det må være en helhetlig plan med langsiktige, ambisiøse, konkrete og forpliktende mål, som også gjelder for alle – det vil si alle departement, regionalforvaltningen og andre om er utenfor «den indre kjerne», som dere påpekte i møtet. I tillegg bør det utformes en plan for hvordan disse målene skal nås innen 2030.

Som paraplyorganisasjon for de frivillige kulturvernorganisasjonene, er vi veldig glade for målet om økt engasjement. Målet gjelder imidlertid ikke bare frivilligheten vil vi tro, men også andre aktører som ønsker å ta vare på kulturarven, som næringsliv, eiere, reiselivsaktører, tradisjonsbærere, håndverkere, studenter mm. Målet må imidlertid tydeliggjøres, med konkrete delmål, indikatorer og tiltak. Hva vil man oppnå, hvorfor og hvordan, og hvordan skal det måles. Deretter kan det tas inn i bevaringsstrategiene.

Bevaringsstrategiene – mål, konkretisering og ambisjonsnivå

I møtet den 28.04 påpekte NIKU at de savner hovedmålet med bevaringsstrategiene: å ta vare på kulturarven og kildeverdien. Dette er vi enige i. Dette innebærer både en sterkere prioritering av feltet, men også å minimere trusler.

I møtet var det en som nevnte at de savnet trusselbildet – risikoanalyse, blant annet ift. interessekonflikter, manglende prioritering og økonomiske tilskudd. Dette synes vi er viktig. Kan hende det ikke skal inn i alle bevaringsstrategier, men være et eget notat eller lignende. Vi støtter forslaget som kom frem i møtet, om at dette bør omtales, siden det er en viktig politisk bevisstgjøring.

Kulturvernforbundet mener det er viktig at bevaringsstrategiene er mest mulig konkrete, ikke minst i forhold til budsjettoppfølging. Det er begrenset hva man kan gi støtte til, så det må være noen prioriteringer. Dette må konkretiseres under de ulike temaene. Det er også viktig å sette seg målbare mål for å sette seg ambisjoner og ha en fremdrift i arbeidet. Vi mener det er viktig at ambisjonsnivået for istandsetting må være på **minst** samme nivå som tidligere, spesielt i forhold til bevilgninger.

Struktur

Som omtalt i møtet, og påpekt over, så er listen svært omfattende. Det er bra at «alt er med», men det krever likevel en spissing og prioritering. Utkastet er også preget av en stor ulikhet i forhold til nivå. Mens noen av temaene er svært vide, herunder «klimatema», er andre mer avgrensede og definerte, spesielt «Arkeologiske kulturminner i stein».

Vi støtter også forslaget om endret struktur, og forslaget om at noen av temaene, som kunnskapsoverføring, klima og opplevelser, bør omtales i alle strategier, heller enn å være egne strategier. Unntaket er klima, som også kan være en egen strategi (noe som allerede er vedtatt). Forvaltning, vedlikehold og bruk er også temaer som gjelder alle strategiene.

Vi viser også til innspill fra Fortidsminneforeningen:

De foreslåtte strategiene har svært forskjellig karakter. De fleste er satt opp med utgangspunkt i en del av den fysiske kulturarven, og forholder seg til hva som er viktig innenfor kategorien, og hvordan den kan bevares og sikres (herunder også sosial bærekraft, bruk, økonomi osv). Strategiene «Klima» og «Kulturmiljøbaserte opplevelser» forholder seg til «produkter» vi kan få ut av kulturminnene. Dette mener vi er å blande kortene. De to bør heller være satsninger på tvers av strategiene, slik Klima allerede er. Vi er veldig opptatt av klimaarbeidet, og bidrar betydelig inn der, men mener altså at det må gjøres på tvers av strategiene, ikke selv være en egen strategi. Dette spiller slik man jobber med tema også ellers i samfunnet, og sikrer bredere satsning.

Involvering

Som nevnt innledningsvis, synes vi det er fint at innholdet i bevaringsstrategiene blir en oppfølging av den nye kulturmiljømeldingen og at den ser på de frivillige som en ressurs. Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner gjør en betydelig innsats med å ta vare på, formidle og videreføre kulturarven vår, både den immaterielle kulturarven og de fysiske kulturminnene. Med spisskompetanse på hver sine områder, mener vi at de er viktige samarbeidspartnere i utarbeidelse av de ulike strategiene, og ber om at de involveres i det videre arbeidet med de tematiske strategiene der det er naturlig.

Vi viser ellers til kommentar fra Fortidsminneforeningen, som de også utdyper i sitt eget skriftlige innspill:

Det er et sterkt behov for å styrke det faglige grunnlaget, særlig etter at begrepet kulturmiljø har blitt så sentralt. Siden 1980-tallet har vernearbeidet og kulturminneforvaltningen basert vurderinger på et system med kulturminneverdier. Systemet har vært i kontinuerlig utvikling, og brukes også internasjonalt. Systemet bør fortsatt brukes, men det må nå utvikles videre og forankres i forvaltningen. Dette må ligge i bunn for arbeidet, og må egentlig på plass først.

Kommentarer til strategiene

Klima

Vi støtter at dette både er en egen strategi, og at det inngår som et eget punkt i de andre strategiene.

Kystkultur

Vi viser her til innspill fra Forbundet KYSTEN og Norsk Forening for Fartøyvern:

Vi er fornøyde med at *Kystkultur* er kommet med som et av bevaringsstrategiene da det favner våre arbeidsområder. Vi mener også at det er naturlig at *Klima* er et tema da dette er aktuelt for all virksomhet i dag. Andre tema som *Kulturmiljøbaserte opplevelser*, *Levbare byer og steder* og *Kulturmiljøkunnskap* er tema som favner våre interesseområder. Vi regner med at tradisjonshåndverk blir ivaretatt innenfor de temaene som er valgt som strategier. Hvis det er tvil om det bør tradisjonshåndverk fremmes som egen bevaringsstrategi.

Vi viser også til innspill fra Norsk Fyrhistorisk Forening, som også er glade for at det er en egen strategi for kystkultur, men som påpeker at strategien mangler en omtale av kjeden av fyrstasjoner. Dette la Kulturvernforbundet også merke til da vi leste gjennom strategien. Vi reagerte blant annet på at det i utkastet står at man skal prioritere der det er positiv samfunnseffekt, med næringstiltak og sysselsetting. Samtidig vet vi at behovene ofte henger sammen med fraflytting og ute av bruk, for eksempel fyrstasjoner. Slike viktige kulturminner bør ikke nedprioriteres, selv om de kan ligge øde til. Norsk Fyrhistorisk Forening påpeker at fyrene representerer en viktig del av historien og bør omtales i strategien. Mange av anleggene har også verdi for steds- og næringsutvikling. De er viktige både for lokalbefolkningen som møteplass og identitetsmarkør, og har også stor verdi / potensiale i forhold til opplevelsesbasert turisme eller nisjetilbud.

Fellesskapets kulturmiljø:

Kulturvernforbundet påpekte i møtet, er dette et spennende og viktig tema. Vi mener imidlertid at dette bør omfatte mer enn bare fysiske kulturminner og kulturmiljø. Organisasjonenes arkiv er for eksempel vel så viktig å ivareta. Det kunne slik sett vært et samarbeid / felles strategi med KUD. Objektene er bare en del av historien – for å få med hele historien, må arkiv være med.

Innspill fra Foreningen Skipet (til punkt 3.1.10 Digitale verktøy og virkemidler, men det er også relevant her): At man ønsker å utvikle etablerte systemer er både fornuftig og tidsbesparende, men det er intet nevnt om hvordan man tenker seg å komme dit. Vi er opptatt av at foreningene tilbys et system for digitalt arkiv / lagring, eksempelvis domeneplass på en offentlig sikret server til å arbeide mot slike mål uten kostnader for frivilligheten.

Kulturmiljøbaserte opplevelser

Denne bør inngå i de andre strategiene. Vi viser ellers til ny Nasjonal reiselivsstrategi, som vi mener er veldig bra. Her ses kulturbaserte opplevelser som et satsingsområde, og det er et godt, helhetlig bilde av de ulike aktørene, og samspillet mellom disse. Kulturarv er mer dekkende enn kulturmiljø, siden det også omhandler levemåte, historie, mat og drikke med mer.

Kulturmiljøkunnskap

Denne bør inngå i de andre strategiene. Vi viser ellers til innspill fra Fortidsminneforeningen: Strategien «Kulturmiljøkunnskap» finner vi veldig spennende, her et potensialet større enn det som er skrevet ut så langt. Immateriell og materiell kulturarv må ses i sammenheng, og denne kategorien gir muligheten for å jobbe systematisk med det. Tradisjonshåndverket må få en større plass her.

Levbare byer og steder

Landbruk og utmark:

Vi viser her til innspill fra Norges Metallsøkerforening (NMF): Strategiene inneholder mange ord, uten at det er noe konkret. Det står ingen ting om hvordan vi skal ta vare på historien i jordlaget hvor 90% av de historiske funn er. Norges Metalssøkerforening burde være en naturlig samarbeidspartner her.

Det moderne Norge – industrialiseringen og velferdssamfunnet

Denne strategien er spennende, men bør være bredere enn kun Klima- og miljødepartementets ansvarsområde. For eksempel er de bevegelige og rullende kulturminnene / samferdselshistorien en viktig del av utviklingen. Vi viser også til innspill fra Norsk Fyrhistorisk Forening, som påpeker at denne bevaringsstrategien har potensial til å romme store satsinger, og det er flott om kulturmiljøer av nasjonal verdi hentet fra landsverneplanene kan løftes frem. De understreker også at samspillet mellom opprettelse av maritim infrastruktur og samfunnsvekst har også en spennende tilknytning til bevaringsstrategien «Det moderne Norge».

Vi viser også til innspill fra Fortidsminneforeningen, som påpeker at forvaltning av etterkrigkulturminner på mange felt er fundamentalt annerledes enn forvaltning av eldre kulturminner. Strategien «Det moderne Norge» gir rom for dette, og har større potensiale enn skrevet ut.

Arkeologiske kulturminner i stein

Det kom frem mange gode innspill til dette punktet i møtet, vi viser til disse.

Andre innspill:

Samordning av virkemidler

Vi er veldig glade for at samordning av virkemidler er et av kriteriene for bevaringsstrategiene. Her bør det være en helhetlig politikk og tilnærming, som også ser på virkemidler utover Klima- og miljødepartementet med underliggende etater. Grunnstøtte (driftsstøtte) til kulturvernorganisasjonene er ikke nevnt i utkastet, og det mener vi bør omtales. Vi vet av erfaring at de organisasjonene som får grunnstøtte fra staten, har økt aktivitet og får til mer. De har også

kapasitet til å søke om private midler, iverksette prosjekter mm. Dette genererer en betydelig frivillig innsats, og er således en svært god investering. Vi viser ellers til innspill fra Norsk Fyrhistorisk Forening, som også omtaler dette punktet (samordning av virkemidler).

Kompetanse

Vi viser her til Norsk Kulturarv, som har spilt inn at man bør bruke «kompetanse» istedenfor «kunnskap» i strategiene, og at dette vil dekke håndverk og håndverkskompetanse. Behovet for kurs, utdanning og etterutdanning er viktige elementer her.

Innspill fra Norsk Forening for Luftfartøyvern:

Norsk Forening for Luftfartøyvern mener strategien inneholder en fornuftig vinkling og inneholder vesentlige elementer i bevaringsstrategi. De savner imidlertid to ting i beskrivelsen:

1. Det vises til hvordan miljøet og endringer kan påvirke bevaring av kulturminner, ikke hvordan våre bevaringsmål evt. påvirker miljøet selv. Bevegelige kulturminne vil eksempelvis gjøre dette. Dette må veies opp mot formidlingsverdi og tilgjengelighet til levende kulturminner, verdien av «vern gjennom bruk».

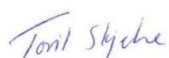
Det synes som om en veldig tradisjonell oppfatning hersker om bevaringsmål, og konsekvenser, uten at dette også kan ha negative effekter på et vi kaller «miljø».

Verden er i endring og alle organisasjoner, også vår, bør derfor reflektere en strategi der fotavtrykk med negative fortegn bevisstgjøres opp mot andre positive effekter og danner grunnlaget for felles forståelse. Dette opp mot myndigheter for hvordan vern gjennom bruk kan praktiseres for fremtiden, beste praksis, uten spesielle forbud og reguleringer som vi har registrert med stengning av byområder for trafikk, forbudssoner i havner mv.

2. Begrepet bevegelige kulturminner og forholdet til disse. Dette er så vidt nevnt i 4.8, men burde i dag omfatte alle elementer som inngår i «bevegelige kulturminne». Definisjonen av hva bevegelige kulturminne er bør defineres slik at begrepet inkluderer alle som faller inn under denne beskrivelsen.

Kulturvernforbundet ønsker dere lykke til med konkretisering av bevaringsstrategiene og ser frem til videre samarbeid i dette arbeidet.

Mvh

Toril Skjetne

Generalsekretær
Norges kulturvernforbund